

Sokrivda pri poboji.

(§§. 5, 140. kaz. zak.)

Dne 26. aprila 1875, je bil na Gr. semenj, na katerega sta prišla tudi fanta iz G., France Žg. in Z. Ko sta proti šestem zvečer iz gostilnice stopila, napadla sta ju brata Tone in Janez O. iz Gr., ter ju brez vsakega povoda provocirala. Napadena se nista hotela podati v pretep. Ali napadnika sta vse jedno priskočila k bližnji ograji, da bi si iztrgala ondi ogradnico. Videla ju je pri tem sedemdeset let stara zasebnica Mica St. Letá je zgoraj omenjenega Žg. sovražila zavoljo tega, ker je bil nekdanj pred sodnijo pričal proti njenemu sinu.

Mica St., videč, da iščeta Tone in Janez O. pri ograji za napad pripravnega orožja, ju je podražila še bolj, ter jima zaklicala: Ali jih ne bote G-tincev! Ker pa sta ji brata odgovorila, da nimata ničesar v roke vzeti, prinesla je jima dolg oklešček. Anton O. ga je poskusil na dvojce prelomiti, ter je vdaril z njim po plotu. Ali pri tem se je omenjeni oklešček razletel na več koscev.

Mica St. hitela je potem z bratoma v hlev, ter je dala vsakemu gnojne vile. Pri tem pa ju je ves čas hujskala, da naj se le v pretep podasta, in da naj posebno Žg. dobro pretepeta.

Brata sta odhitela potem zopet na cesto. Anton O. je dotekel najprej Z., ter ga hotel z vilami udariti po glavi. Z. pa se je ognil udarcu, tako da ni bil zadet na glavo, temuč samo na levo ramo. Med tem pa se je bil tudi Janez O. sprijel z Žg., pa ni mogel veliko opraviti. Brat njegov, popustivši Z., mu je priteknel na pomoč, ter je z vilami Žg. s tako močjo na levo sence udaril, da je letá takoj brez zavesten zgrudil se na zemljo. Žg. je na prijeti rani dne 2. maja 1875, tudi umerl.

Vsled obtožbe, po državnem pravništvu vložene, je porotna sodnija v Ljubljani Antona O. poboja, doprinešenega nad Žg. in težke telesne poškodbe, izvršene nad Z. v zmislu §§. 140. in 431. kaz. zak. krivega spoznala, ter ob jednom zavoljo sokrivde pri poboji obsodila tudi Mico St. (§§. 5. in 140. kaz. zak.)

Mica St. vložila je proti obsodbi pritožbo ničnosti, oprto na § 344., št. 10. a, kaz. proc. reda. V ti svoji pritožbi se je sklicevala na to, da ni dokazano, da bi bila v resnici hujskala brata

O. in da so prič izpovedbe v tem obziru med sabo v nasprotji. Če bi bila bratoma tudi zaklicala: le udarite ga, bi ju vendar s temi besedami ne bila pozvala k določenemu hudodelstvu, ali celo k poboju. Zakon sploh ne pozna sokrivde pri poboju, ker se po §. 5. kaz. zak. o sokrivdi le tedaj govoriti sme, če se je čisto določeno zločinstvo s hudobnim namenom provzročilo, ali podpiralo. Pri izvršitvi poboja pa ni govorice niti o nameravanem hujskanji niti o zavestni pripomočbi.

Pri javni, dne 1. aprila 1876 pred kasacijskim dvorom vršeči se obravnavi je generalni prokurator Dr. pl. Liszt pobijal pritožbo ničnosti, ter govoril med drugim tudi sledeče :

„Gospod zagovornik je trdil, da pri sedajnih avstrijskih kazenskih zakonih sokrivda pri poboju ni mogoča, in da se je toraj vsled obsodbe Mice St. žalil zakon. Že same besede §. 5. kaz. zak. pobijajo to trditev. Po teh besedah je vsakdo, ki zločinstvo z namenom provzroči, z zavestno pripravo sredstev pospeši, ki pomaga, in k izpeljavi pripomore, kriv ravno istega hudodelstva, katero je doprinesel neposredni zločilnik. Hujskač in pomagač doprineseta ravno isti hudobni čin, kot neposredni hudodelnik. Kdor družega pozove k hudodelstvu, hoče in namerava to hudodelstvo; on tega hudodelstva sicer ne doprinese osobno, pa ga po zločinci pokliče v existenco. Po pravici pravi toraj Geyer: Hujskač je posredni zločinec, ki doprinese hudodelstvo po drugi osobi. Zločinec je svojo doprinešeno hudobijo hotel doprinesiti, zatoraj šteje se mu v krivdo. Neuradnik, ki zapelje uradnika k zlorabi uradne oblasti, in ptujec, ki je sina pozval, da naj rodnega očeta telesno poškodje, provzročila sta z namenom hudodelstvo, katero je potem doprinešeno bilo po neposrednem zločinci. Vsled §. 5. k. zak. sokriva sta oba, prvi hudodelstva v § 101. k. z. omenjenega, drugi pa onega v § 153. k. z. navedenega. Ker hujskač hudobno dejanje hoče, ter ga po zločinci izpelje, šteti se mu mora v krivdo to dejanje z vsemi okoliščinami in nasledki, kateri so pri naravnem izteku stvari z doprinešenjem hudodelstva v zvezi bili, in katerih hujskač izrečno izvzel ni bil.

Kdor je družega nahujskal, da je izruval šine pri železnici, obtežiti se mora tudi s poškodovanjem, katero je zadelo osebo ali imetje in katero se neposrednemu zlodelniku v krivdo nalaga. Gospod, ki ukaže služabniku, da naj koga telesno poškodje, odgo-

voren je tudi za težko telesno poškodovanje in tudi za pobitje, katero je vsled njegovega ukaza doprinešeno bilo.

Oba (to je isti, ki je ukazal poškodovati železnico in isti, ki je nahujskal svojega služabnika) sta bila duševna provzročevalca hudobnega dejanja; oba sta to dejanje hotela, brez da sta zločincu stavila meje, v katerih da naj se hudodelstvo doprinese; obema se toraj hudobno dejanje šteje v krivdo in sicer v tistem (objektivnem) obsegu, s katerim ga je doprinesel hudodelnik. Trditev, da pri hudodelstvu poboja sokrivda ni mogoča, utemeljuje se navadno takole: „Vsaki hujskač namerava zlo (übel) s hudodelstvom zvezano; zlo iz poboja izvirajoče pa se ne sme nameravati. Ta sklep izhaja iz napačne premise. Ni istina, da mora hujskač vedno nameravati zlo, ki je s hudodelstvom zvezano. Pri hudodelstvih, katerih hudobni vspeh ne sme biti nameravan, ne sme niti hujskača, niti zločilnika namera na ta hudobni uspeh obrnena biti. Če je namreč isti hudobni vspeh nameravan bil, potem ima doprinešeno hudodelstvo drugo ime. — Pri poboju tirja zakon jedino le „sovražno namero“, „namera smrti ali pobitja“ pa je absolutno izključena. Pri vsem tem pa mora poškodovani umreti, če naj je govorica o poboju. Ker pobijalec svoje dejanje samo iz „sovražne namere“ doprinese, tako zadostuje k sokrivdi pri poboju že to, da je hujskač hotel, da naj neposredni zločinec svoje dejanje doprinese iz „sovražne namere“. Pri tacih hudodelstvih, katera so deloma doloznega, deloma kulpoznega značaja, hujskač toraj ne namerava zlá s hudodelstvom zvezanega, njegova namera je obrnena jedino le na to, da se „dolus“, k hudodelstvu potreben, z dejanjem združi in oziroma, da se z njim dejanje doprinese.

Da je pa mogoče, koga nahujskati, da naj družega iz „sovražne namere“ napade, in dejanje doprinese, s katerim se lahko provzroči smert napadenega, o tem se pač dvomiti ne da. Kar velja o hujskaču, to velja tudi o pomagaču, ker tudi ta hoče in podpira hudodelsto, neposrednega zločina. Sokrivda pri poboju je tedaj mogoča.

Zagovornik je v svojem govoru tudi trdil, da podpirajo njegovo mnenje, da je namreč vsled pojma, ki ga stavi zakon o poboju, sokrivda pri tem hudodelstvu nemogoča, tudi naši pravni učenjaki, in da o ti stvari še celo visoki kasacijski dvor dosedaj ni izrekel

principijelne določbe. Niti jedno, niti drugo ni istina. Že Hye (das österr. Strafgesetz, I. zvez. 1855.) je pri razpravi o §. 5. današnje vprašanje preiskoval tehtno in na vse strani, ter dospel do sklepa, ki ga danes zagovarja generalna prokuratura. Navedli bi se lahko tudi Herbst in drugi. Kar pa se tiče visokega kasacijskega dvora, berem v določbi od 11. decembra 1851, št. 10093 sledeče: „Kdor je koga družega nahujskal iz sovražnega namena, da naj pretepe tretjo osobo, mora se v zmyslu § 5. imenovati sokrivnika nahujskane druge osebe, ter mora zagovarjati nasledek svojega hujskanja, in to tudi tedaj, če je bil ta nasledek pobitje napadenega; ker hujskač ima ravno isti sovražni namen kot neposredni zločin, namena pobitja pa nema ne jeden, ne drugi.“ Ti stavki so jasni. Ali da se povernem k današnjemu slučaju, menim, da je imela Mica St. brez dvombe namen, da naj Tone O. gnojne vile v sovražni nameri porabi proti Žg., da naj ga z njimi pretepe. Iz tega, da je brata O. večkrat pohujskala, in ju oborožila z gnojnimi vilami, razvidi se lahko, kake volje je bila. Žg-jevo pobitje se je tudi lahko pričakovalo že pred pretepom. Kakor nas skušnja uči, sledi na kmetih iz preteпов med sovražnimi fanti navadno težko telesno poškodovanje, ali pa pobitje. Generalna prokuratura zastopa tedaj mnenje, da se mora zaverniti pritožba ničnosti.“ —

C. kr. kasacijski dvor je določil: Pritožba ničnosti, po Mici St. proti razsodbi c. kr. porotnega dvora v Ljubljani od 23. oktobra 1875, št. 11066, vložena, zavrne se v zmyslu §§. 288. in 346. k. pr. reda; pritožnica pa se obsodi, da mora povrniti slučajne stroške kasacijske obravnave.

Iz razlogov.

— — — — Izgovarjanje Mice St., da pri hujskanji bratov O. ni nameravala hudodelnega atentata, in posebno tudi ne poboja, se ni moglo v ozir jemati, ker je vsled izreka porotnikov dokazano, da je Tone O. Franca Žg. napadel s hudobnim namenom, ter ga z gnojnimi vilami udaril po levem senci tako močno, da je na prejeti rani umerl. Tudi je dokazano, da je Mica St. Toneta O. k napadu pozvala, ter mu izročila, da je lahkejše svoj čin izpeljal, omenjene gnojne vile. Te po izreku porotnikov dokazane dejanstva obsegajo vse zakonite znake, ki so potrebni, da se Mici St. doprinešeni poboj šteje v sokrivdo. Zatožena pa je tudi dobro vedela,

da sta se brata O. istega večera vina prenapila in da sta sovražila Franca Žg. Morala je tedaj vedeti, da se bode vsled njenega hujskanja in izročitve nevarnega orožja prej kot ne doprineslo grozno dejanje. Druge, direktne namere pa ni treba; in če je zatožena nameravala pobitje Žg., potem se ni samo poboja sokrivo storila, timveč doprinesla je še kaznjivejši hudodelstvo.

Trditev pritožbe, da pri poboju ni mogoče govoriti o nameravanem provzročeni in o zavestni pripomoči, ker je pri poboju na pobitje obnreni namen izključen, izvira iz tega, da se je popolno prezrlo, da je pri pobojih hudobno dejanje, katero se je provzročilo, ali pospešilo, jedino le sovražni napad, katerega smrtonosni vseh ne sme nameravan biti niti po hujskači in pomočniku, niti po neposrednem zločinci. — — —

Forum contractus in dokaz njegov.

(Odločba višje sodnije graške od 10. novembra 1880, št. 11824, po kateri se je potrdila razsodba okrajne sodnije v Ribnici od 20. avgusta 1880, št. 4374.)

J. L. iz G., okraja ribniškega, je pred c. kr. okrajno sodnijo v Ribnici na tožni poti pozval M. P. iz D., okraja metliškega, da naj mu poplača posojila 100 gld. c. s. c.

Pristojnost (kompetenco) sodnije ribniške je opravičeval s tem, da je toženi pri prejemi posojila govoril sledeče besede: Čez štirinajst dni bom, ali po pošti sam poslal, ali bom pa sam prišel, ali bo pa moj sin sam prinesel plačilo.

Toženi je pobijal kompetenco sodnije v Ribnici, ter se izgovarjal tudi s tem, da je posojilo sicer njemu v roke ali za tretjo osebo odšteto bilo.

C. kr. okr. sodnija v Ribnici je z razsodbo od 20. avgusta 1880, št. 4374, tožnika zavoljo nepristojnosti takoj in brez dopuščenja kakega dokaza odbila. To razsodbo je višja sodnija z odločbo od 10. novembra 1880, št. 11824, iz prvosodnijskih razlogov popolnoma potrdila. Ker se je sumarično obravnavalo, moral se je tožnik podvreči, brez da je najvišji sodnik o stvari govoril. — Razlogi prvega sodnika. Toženi, ki ima svoj domicil v metliškem okraju pobija kompetenco te sodnije. V zmislu § 43. jurisdikcijske norme je toraj tožnik zavezan, da dokaže dejanja, iz katerih